

GERMANS PLA

LES ARRELS I LA MEMÒRIA

Oriol Pérez Treviño

GERMANS PLA

LES ARRELS I LA MEMÒRIA

Oriol Pérez Treviño

Foto de portada: Plafó ceràmic “La Xocolatada” d’Alella (1710)
Museu del Disseny de Barcelona

Comissari: Oriol Pérez i Treviño

Documentació: Carme Alòs i Joan Bové

Auxiliars de producció: Eva Solanes, Mireia Subirada i Carme Brusau

Restauració: Mireia Cañadell

Producció i muntatge de l’exposició: DRAC, producció cultural

Disseny i maquetació del present catàleg: ACTIVA GRAPHIC

Edició: Museu de la Noguera - Institut Municipal Progrés i Cultura.

© De l’edició: Museu de la Noguera - Institut Municipal Progrés i Cultura
Ajuntament de Balaguer.

© De les fotografies i els textos: Autors corresponents.

Dipòsit legal L 222-2016

ISBN 978-84-608-6111-9

ÍNDIX

Presentació Joan Biscarri i Gassió, Regidor de cultura de l'Ajuntament de Balaguer	7
Presentació Carme Alòs Trepal, Directora del Museu de la Noguera	9
Introducció	11
La llegenda dels germans Pla	13
L'Europa dels germans Pla	16
Una nissaga de músics	18
Cronologies dels germans Pla	19
Els germans Pla i Balaguer	22
Transcripció de les propietats de Berthomeu Pla a balaguer (1699)	24
La Balaguer Musical del Segle XVIII	27

COL·LABORADORS

Museu de la Música de Barcelona
Museu del Disseny de Barcelona
Arxiu Històric Comarcal de la Noguera
Arxiu Diocesà de Girona
Festival de Músiques de Torruella de Montgrí
Fraternitat de Santa Clara de Vilobí d'Onyar
Parròquia de Santa Maria de Balaguer
Confeccions La Argentina

AGRAÏMENTS

Francesc Amorós
Josep Borràs
Montse Cots
Josep Doleet
Anna Estrada
Joaquim Garrigosa
Germanes Clara i Rita da Paixo
Rosa Montalt
Xavier Nou
Pere Saragossa
Ramon Taribó
Montse Urpí
Mn. Pau Vidal

ORGANITZEN

COL·LABOREN:

PRESENTACIÓ

Els equipaments culturals públics, com és en aquest cas el Museu de La Noguera, tenen cada cop més una funció que va més enllà de ser magatzems o contenidors dels productes culturals valorats per la societat. A part d'aquesta funció, necessària però passiva, els museus esdevenen també autèntics agents actius de recerca i de divulgació de la realitat cultural del territori al servei de la ciutadania.

En el cas de l'exposició sobre els Germans Pla i la recerca prèvia duta a terme, s'han aconseguit, com a mínim, dos objectius que considerem rellevants. D'una banda, incrementar el coneixement de la història musical que, essent universal per la seva transcendència, es vincula estretament amb la ciutat de Balaguer; i de passada ens permet comprendre millor el rerefons social i cultural de la societat de l'època.

D'altra banda, permet a la ciutadania de Balaguer sentir-se, de manera fonamentada, i sense cap mena de xovinisme, orgullosament hereva d'una història cultural col·lectiva que configura, com fan totes les memòries, la pròpia identitat. Una identitat respectuosa amb totes les altres però també mereixedora de respecte.

I com que sempre la recerca obre més interrogants dels que pot arribar a tancar, cal esperar que aquesta recerca sobre els germans Pla doni pas a altres estudis que aprofundeixin, millorin i ampliïn el coneixement de la trajectòria cultural que compartim els ciutadans de Balaguer i d'Europa.

JOAN BISCARRI I GASSIÓ

Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Balaguer

PRESENTACIÓ

Una de les tasques que han de dur a terme els museus és la recerca, però una recerca que ha de tenir un retorn social ja sigui en mode de publicacions, exposicions, rutes o altres formats que posin a l'abast del públic els coneixements obtinguts. Els museus han de detectar els buits i les necessitats de coneixement que hi ha en el seu entorn i és per això que, des de fa ja més de trenta anys, el Museu de la Noguera intenta, a través de la seva sala d'exposicions temporals i la seva línia de publicacions, ampliar el coneixement que tenim de temes d'història, d'arqueologia, d'art o de natura que a vegades, tot i la seva dimensió territorial, agafen un abast molt més ampli. Possiblement aquest sigui el cas de la recerca que s'ha fet sobre els Germans Pla. Ja fa uns quants anys que l'Associació Art4 de Balaguer promou la celebració del concurs de cant líric "Germans Pla" i hi ha diversos historiadors i musicòlegs com Franceesc Amorós o Josep Dolcet que han intentat aprofundir en les figures d'aquests personatges del segle XVIII.

Joan Baptista, Josep i Manuel Pla foren tres músics i compositors d'ascendència balaguerina que esdevingueren un referent de la música de mitjan segle XVIII i foren coneguts a les corts europees del moment. El temps, però, n'ha enterbolit la importància i el record que hem volgut restituir amb l'exposició presentada al Museu de la Noguera des del novembre de 2015 fins al febrer de 2016.

CARME ALÒS TREPAT

Directora del Museu de la Noguera

GERMANS PLA

LES ARRELS I LA MEMÒRIA

Joan Baptista, Josep i Manuel Pla foren tres músics i compositors d'ascendència balaguerina que esdevingueren un referent de la música de mitjans segle XVIII i coneguts a les corts europees del moment. El temps però n'ha enterbolit la importància i el record que volem restituir mitjançant aquesta exposició...

INTRODUCCIÓ

En el conjunt de la història de la música catalana i europea, els Germans Pla han acabat per erigir-se com un capítol en majúscules i de gran importància. Altres casos de compositors catalans que van jugar un paper tan destacat són, en altres moments històrics, Domènec Terradellas (1713-1751), Ferran Sor (1778-1839) o Robert Gerhard (1896-1970).

En el cas dels Germans Pla, però, s'afegeix un seguit de característiques pròpies que converteixen aquesta nissaga en alguna cosa més que l'esmentat capítol reeixit de la història de la música catalana. En primer lloc, en atansar-nos als Germans Pla ens atensem a una de les famílies de músics més conegudes i cèlebres de Catalunya. I, en segon lloc, ens trobem davant d'una família provinent de la ciutat de Balaguer. Es tracta, doncs, d'un interessant trinomi d'una nissaga de músics -els Pla-, una ciutat -Balaguer- i una època que ens porta a observar bona part del segle XVIII que, sigui dit de passada, va veure importants evolucions i transformacions del llenguatge i l'estil musicals.

En la recerca dels lligams entre els Germans Pla i la ciutat de Balaguer, l'equip de recerca de l'exposició ha localitzat informacions, testimonis i, fins i tot, manuscrits musicals que romanien en diferents arxius de Balaguer. Sense que aquests hagin aportat una informació directa sobre els germans Pla, sí que ens han ajudat a desxifrar una mica més com era la música i l'important paper que jugava aquesta en la Balaguer del segle XVIII.

Flauta travessera Xuriach del Museu de la Música. Segle XVIII.
Foto: Gabriel Serra

LA LLEGENDA DELS GERMANS PLA

La particularitat i singularitat de la música dels Germans Pla ha fet que la seva recuperació hagi vingut, principalment, per part dels intèrprets musicals. Així, als primers anys de la dècada dels noranta del segle XX, el mític flautista marsellès Jean-Pierre Rampal va presentar el disc *Catalan Flute Music of the XVIIIth Century* junt amb el flautista català Claudi Arimany i la Franz Liszt Chamber Orchestra on presentaven composicions dels Pla.

Altres enregistraments reeixits de la música dels Pla han estat el de Música religiosa a solo amb l'Orquestra Barroca Catalana i, de forma especial, els Concerts per a oboè de l'Ensemble Zefiro amb Alfredo Bernardini. Per al seu enregistrament es va comptar amb la construcció d'un instrument realitzat per Pau Orriols en base a l'instrument Xuriach que es conserva al Museu de la Música de Barcelona. Aquests dos darrers enregistraments van ser promoguts pel Centre Robert Gerhard. Centre per la Promoció i Difusió del Patrimoni Musical Català.

El ressò de la música dels germans Pla, però, s'endinsa en el temps i ja poc després de la seva mort havien esdevingut una llegenda, si hem de fer cas als cronistes i testimonis de l'època:

“...D'altra banda, els dos Pla (els famosos oboïstes), que van venir de Madrid, van explicar que SCARLATTI, molt sovint admirat per la seves grans interpretacions, quan esmentava HAENDEL, es senyava en senyal de veneració...”

John Mainwaring: *Memoirs of the LIFE of the Late George Frederic Handel*
(Londres, 1760).

“[Württemberg] Els germans Pla:

Si Castor i Pólux, tots dos inspirats pel déu que els va crear, haguessin tocat l'oboè, amb prou feines l'haurien tocat millor que aquests dos. Tots dos eren espanyols i van venir a Alemanya, on conreaven el seu estil a les ordres de Jommelli i aconseguiren una habilitat excepcional amb els seus instruments. Els dos germans foren tot un fenomen excepcional de la música. Com que s'estimaven extraordinàriament, la seva actuació era molt més alegre. Qui els ha escoltat, ha escoltat la interpretació musical final. Un pensament en fa perseguir un altre; una respiració fa aixecar l'altra. Aquesta combinació de psiques mai s'havia escoltat a Europa; semblava ser una amistat mútua de dos àngels estretament units. Ambdós componien, ambdós tocaven la seva obra de manera magistral, i ningú era capaç de decidir qui podria ser el millor. Amb la unitat dels sons, l'ascens i la caiguda del portamento i la semblança en la cançó, si se'm permet dir-ho, ningú potser ha expressat, mentre ha existit el món, l'amor i la bondat millor que aquests germans.

El menor va morir a Ludwigsburg; i el més gran va llençar el seu oboè allí mateix i després, molt trist, va retornar a Espanya. Les composicions d'aquests grans mestres són extremadament rares per la seva obstinació a no deixar-les imprimir. No obstant això, jo tinc algunes de les seves sonates que estan composades amb un encant indescriptible i seguiran sent per a tots els oboès un model etern.”

J.F.D. Schubart: *Idees sobre l'estètica de la música* (1806).

“Plads, Señores: en una correspondència de París, inserta en la Gaceta de Madrid del 14 de Noviembre de 1752, leimos lo siguiente: <<El día 23 (Octubre de 1752) hubo concierto en el cuarto de la Reina, donde la Damoiselle Vestris cantó diferentes arias italianas, admirando su bella voz y el especial gusto de su estilo. Los Sres. Plads, españoles, nuevamente recibidos en la música de la capilla y cámara del Rey, tocaron solos y á duo diferentes cantadas y conciertos de oboés, y el mayor ejecutó muchas piezas de música en el Psalterio. Este concierto causó un gran gusto á la Reina, y fué generalmente apludido>>. Por todo lo cual no cabe duda que los Sres Plads, apellido que creemos y nos parece catalan, eran unas notabilidades de primer orden, puesto que estaban de profesores en la Capilla y Cámara del Rey de Francia”.

Diccionario Biográfico-Bibliográfico de Efemérides de Músicos Españoles de Baltasar Saldoni. Tomo IV, Madrid, 1881. pàgines 256-257.

Oboé Xuriach del Museu de la
Música de Barcelona. Segle XVIII.
Foto: Gabriel Serra.

L'EUROPA DELS PLA

- 1701 Inici de la Guerra de Successió a Espanya
- 1704 Òptica de Newton
- 1710 Els principis del coneixement humà de Berkeley;
Naixement de G.B.Pergolesi
- 1713 Tractat d'Utrecht
- 1714 Monadologia de Leipzig
- 1717 Creació de la primera lògia francmaçònica a Londres
- 1719 Robinson Crusoe de Defoe

Ca 1720 Naixement de Joan Baptista Pla

- 1721 Cartes Perses de Montesquieu
- 1724 La Passió segons Sant Joan de J.S.Bach

Ca 1725 Naixement de Manuel Pla

- 1725 La ciència nova de Giambattista Vico
- 1726 Els viatges de Gulliver de Swift; Les Quatre estacions
d'Antonio Vivaldi

1728 Naixement de Josep Pla

- 1729 Bach: Passió segons Sant Mateu
- 1734 Cartes filosòfiques de Voltaire; Assaig sobre l'home de Pope

- 1740 Pamela de Richardson
- 1741 El Messies de Händel
- 1747 L'home-màquina de La Mettrie
- 1748 Investigació sobre l'enteniment humà de Hume;
L'esperit de les lleis de Montesquieu
- 1749 Naixement de Goethe
- 1750 Discurs sobre les ciències i les arts de Rousseau; Mort de J.S.Bach
- 1751 Inici de la publicació de l'Enciclopèdia sota la direcció de D'Alembert;
Mort de Domènec Terradellas
- 1756-1763 Guerra dels set anys
- 175 Càndid de Voltaire Mort de Georg F.Händel

1762 Mort de Josep Pla; Emili i El contracte social de Rousseau

- 1764 Història de l'art de l'Antiguitat de Winckelmann amb el que es reanima a Europa l'apreciació per l'art i la cultura de Grècia

1766 Mort de Manuel Pla

- 1769-1770 Naixements de Beethoven, Hegel, Napoleó, Hölderlin i Wordsworth
- 1774 Mort de Niccolò Jommelli (1714-1774), mestre de capella a la cort d'Stuttgart
- 1777 Mort de Josep I de Portugal “el reformador” a qui els Pla havien servit

UNA NISSAGA DE MÚSICS

Al marge de les recerques d'investigació portades a terme per intèrprets musicals, cal destacar les recerques portades a terme pel musicòleg d'origen lleidatà Josep Dolcet en diferents treballs com ara l'estudi “Tres o quatre concerts del Pla” guardonat l'any 1988 amb el premi de Musicologia Emili Pujol de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (Diputació de Lleida).

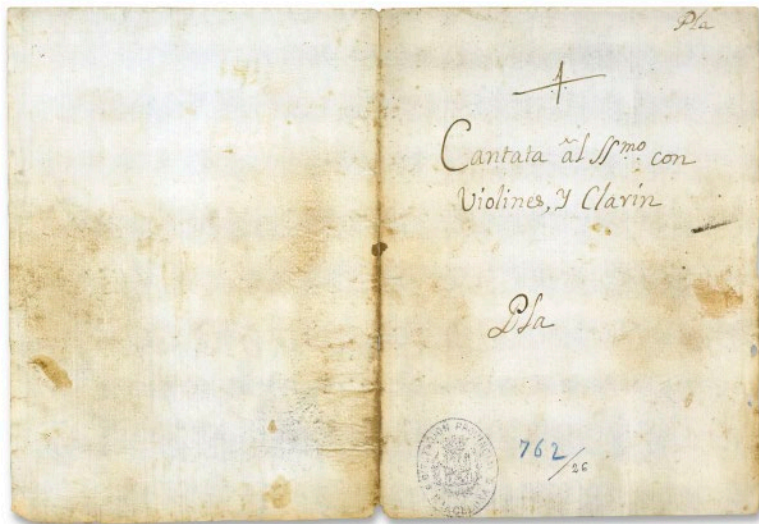
Gràcies a la recerca de Josep Dolcet podem afirmar que els germans Pla constitueixen una nissaga de compositors-intèrprets. Si bé se'n reconegué internacionalment la seva habilitat i destresa com a oboïstes, també foren intèrprets d'altres instruments (violí, fagot, saltiri, flauta travessera, clavicèmbal). Composaren bàsicament música de cambra (sonates a solo, a duo o a trio per a instruments de vent) que fou d'allò més difosa arreu d'Europa amb edicions a ciutats com a Londres o a París. Això no significa l'exclusió en la composició d'altres gèneres musicals.

La majoria de la música dels Pla ens ha arribat a través de manuscrits provinents de ciutats com Gènova, Estocolm, Pistoia, Karlsruhe, Milà, Kestzhely, Ratisbona, Undine, Madrid, Aranzazu i Guadalupe (Mèxic) que no especifiquen quin dels tres germans n'és l'autor. En les edicions impreses era corrent trobar signatures com “del Signor Pla”, “de Plà” o “Signors Pla”.

CRONOLOGIES DELS GERMANS PLA

JOAN BAPTISTA PLA (Ca 1720-Ca 1780)

- 1747 Intèrpret a Lisboa on causà una bona impressió com a virtuós d'oboè i saltiri.
Va romandre al servei del rei de Portugal.
- 1751 Participà al Concert Spirituel de París.
- 1753 Londres. Organització de sis Spiritual Concerts junt al seu germà Josep i un violinista de cognom Passerini.
Membre de l'Orquestra de la Cort de Württemberg on el 1755 fou nomenat Kammermusicus (músic de cambra).
En morir el seu germà Josep, el 1762, demanà la baixa. Retornà a l'esmentada Cort el 1765.
- 1769 Ingress a l'Orquestra de la Real Cámara de Josep I de Portugal on s'hi establí fins a 1773. A partir d'aquesta data no sabem res més.

Part del manuscrit de l'obra "Regocíjese el alma Venturosa" de Manuel Pla, conservat a la Biblioteca de Catalunya.

MANUEL PLA (Ca 1725-1766)

Segons el musicòleg Josep Subirà visqué i es formà a Madrid.

1744 Tocà junt amb els seus germans Achille in Sciro de Francesco Corselli al Coliseo del Buen Retiro.

Instrumentista de Las Reales Guardias Españolas i de Las Descalzas Reales de Madrid, a més de suplent a la Capella Reial.

Conreà la música per a teatre i posà música a la primera sarsuela de Ramón de la

Cruz (Quien complace a la dedidad acierta a sacrificar, 1757).

Morí a Madrid el 13 de setembre de 1766 i, segons la partida de defunció, va néixer a Torquemada.

Se l'ha considerat com l'únic germà que no es mogué de Madrid

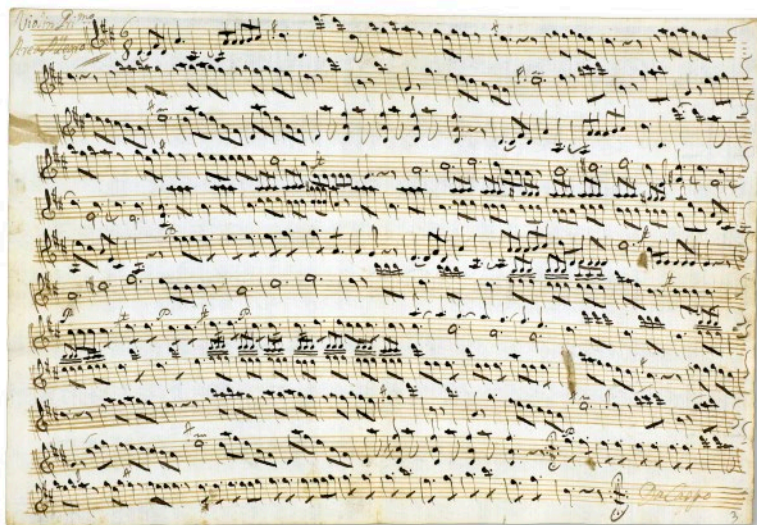

Part del manuscrit de l'obra "Regocíjese el alma Venturosa" de Manuel Pla, conservat a la Biblioteca de Catalunya.

JOSEP PLA (1728-1762)

Vinculat a la carrera de Joan (Baptista), el trobem amb aquest al Concert Spirituel de París (1751) i a Londres (1753).

- 1754 Possible separació del seu germà Joan (Baptista) per establir-se a Castella junt al seu germà Manuel.
- 1756 Composició d'un Stabat Mater, interpretat al santuari d'Arantzazu dedicat al Comte de Peñafloreda.
- 1756/1758 Se'l localitza com a membre de la Capella Reial de Madrid junt a Manuel.
- 1759 Membre de l'Orquestra de la Cort de Württemberg.
- 1762 Mort als trenta-quatre anys després d'haver realitzat una gira per Itàlia.

Part del manuscrit de l'obra "Regocíjese el alma Venturosa" de Manuel Pla, conservat a la Biblioteca de Catalunya.

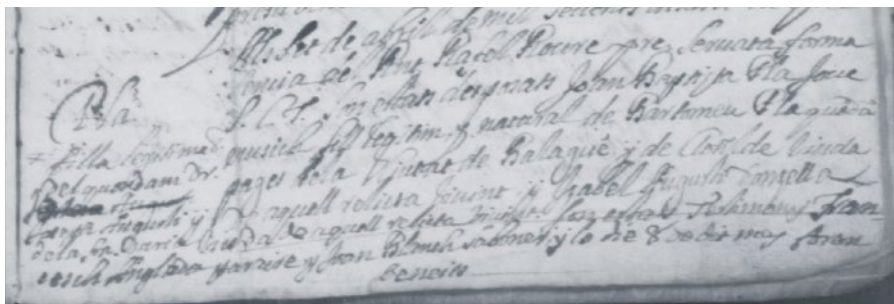
ELS PLA I BALAGUER

Una de les particularitats vinculades directament amb la nissaga dels Germans Pla és la de situar, històricament, la seva procedència a la ciutat de Balaguer. Sabem, en efecte, que els padrins dels músics (Bartomeu Pla i Clotilde Carví) provenien de Balaguer. Aquest matrimoni va tenir almenys quatre fills: Gaspar, Geroni, Joan Baptista i Berthomeu Pla i Carví. Joan Baptista va casar-se, a la ciutat d'Olot, amb Isabel Agustí i Ferrusola. D'aquest matrimoni en van néixer els nostres compositors.

Atesa l'excel·lència com a intèrprets i compositors dels Pla, no podem deixar de fer-nos algunes preguntes clau com ara: ¿quina praxis musical podien haver desenvolupat els avantpassats dels Germans Pla per arribar a assolir un nivell musical tan destacat? Aquesta pregunta ens condueix a una veritable bateria d'interrogants i reflexions que són les que han acabat vertebrant les directrius d'aquesta exposició.

Plat de ceràmica lleidatana amb anotació "Ilerda 1696" trobat al solar dels nous jutjats de Balaguer. Museu de la Noguera.

Anotació de la inscripció del matrimoni de Joan Baptista Pla (pare) amb Isabel Agustí, on consta la seva filiació balaguerina. Segle XVIII. Arxiu Diocesà de Girona.

Una primera resposta ens la pot donar el llistat de les propietats del padrí Berthomeu Pla a Balaguer, l'any 1699. En aquest llistat podem constatar que l'avi dels Pla era un gran propietari de la ciutat de Balaguer, amb casa al Mercadal, i ens el permet situar dins l'òrbita d'una família pagesa benestant i dins d'un sector social que, segons la historiadora balaguerina María José Vilalta, pot ser definit perfectament com a classe privilegiada. Els seus 37 jornals de terra (aproximadament unes 17 hectàrees actuals) i que aquests fossin d'horta (molt més rica que la terra de secà) ens permeten creure que la praxis musical en la família podia haver-se desenvolupat amb més intensitat per tenir satisfetes les necessitats econòmiques.

De fet, en l'anotació del matrimoni de Joan Baptista Pla (pare) amb Isabel Agustí Ferrussola consta com aquest era "jove músic legítim i natural de Bartomeu Pla el qual és pagès de la ciutat de Balaguer y de Clotilde Viuda de aquell".

TRANSCRIPCIÓ DE LES PROPIETATS DE BERTHOMEU PLA A BALAGUER (1699)

Llibre d'estima de 1699, p. 48r i 48v
Arxiu Comarcal de La Noguera

Berthomeu Pla

Una casa al mercadal afronte a sol ixent ab los hereus del Dr. Isidro Puy i a ponent ab lo Dr. Batiste de Piyol y Jaume Torné a migdia ab lo Dr. Batiste de Piyol a tramuntana ab Mercadal.

Esti. XXXX Ll.

Item una heretat al bonany sogà de Feliph Ortis es de dos jor: sis por. afronte a sol ixent ab Joan Roda del Torrent a ponent ab Joseph Xanxo a migdia ab Thomas a tremuntana ab Pau Viola.

Esti. XXX Ll.

Item una heretat a la Marrada sogà de Joan Brufal es de tres jor: afronte a sol ixent ab Montserrat Galiano a ponent ab Joseph Moix a migdia ab Anton Molner a tremuntana ab Joseph Garriga.

Esti. XXXVI Ll.

Sequiatge 6 S.

Item una heretat a la Marrada sogà de Silvestre Prior es de tres jor: afronte a sol ixent ab lo camí miga a ponent ab lo Brasal Badesse a migdia ab Joan Salses a tremuntana ab Montserrat Galiano.

Esti. XXXVI Ll.

Sequiatge 6 S.

Item una heretat a la Marrada joroli del compte sogà d'ell mateix es de 2 jor: afronte ab ell mateix ab Joseph Feliu lo caixer de la sèquia a ponent ab Joseph Feliu a migdia ab Franco Ricart a tremuntana ab Feliph Quintana.

Esti. XXX Ll.

Item una heretat a l'Horta de Vilanova soga d'ell mateix es de tres jor. sis por. afronte a sol ixent ab la sèquia a ponent ab Gabriel Carreres y a migdia ab Joseph Rocaspana a tremuntana ab Joan Riart.

Esti. LX Ll.

Item una heretat a l'Horta de Vilanova soga de Joseph de Bullfarines es de tres jornals afronte a sol ixent ab Fraco.Rubies a ponent ab mr. Joseph Gomar a migdia ab mo. Joan Geronés de Castelló a tremuntana ab Ambros Reguer y Matheu Salvia.

Esti. L Ll.

Item una heretat a la horta de Vilanova soga de Hermenegildo Joli es de dos jor. afronte a sol ixent ab Don Joseph Berenguer a ponent ab Joseph Moix a migdia ab Thomas Mata a tremuntana ab Jaume Mata.

Esti.XXXXXLl.

Item una heretat a la Horta de Vilanova es de dos jor. soga de don Joseph de Vega afronte a sol ixent ab lo camí y tremuntana a migdia ab Jaume Mata a ponent ab Ramon Anglesill.

Esti. XXXX Ll.

Item una heretat al Reguant és de tres jor. afronte a sol ixent ab la viuda Nou y altres y a ponent ab Ambros Reguer y altres a migdia ab Sio.

Esti. L Ll.

Item una heretat a l'Horta d'Amunt soga d'ell mateix es de quatre jor. afronte a sol ixent ab la sèquia a ponent ab Jaume Baiges a migdia ab Batiste de Pujol y Jacinto Molins y a tremuntana ab Pau Miuarro.

Esti. LX Ll.

Item una heretat al Cap de l'Horta es de tres jor. afronte a sol ixent ab Pere Antoni Trepal a ponent ab lo brassal dit la Roquera a migdia ab Joseph Sabater a tremuntana ab Jordi Ricart.

Esti. XXXXVIII Ll.

Item una pessa de terra a la partida dita de la Marrada soga de Joseph Viola es sinch jor. y sis porques y afronte a sol ixent ab soga de Raimunda Novell a migdia ab Joseph Porteria a ponent ab Jaume Mata y a trema. ab Phelip de Nogués.

Esti.LXVI Ll.

Sequiatge. XI S.

LA BALAGUER MUSICAL DEL SEGLE XVIII

Veiem com l'extraordinària formació dels Pla s'ha de comprendre dins d'un llinatge familiar que, gràcies a la seva posició benestant, va permetre desenvolupar-la d'allò més bé. Quin era, però, l'entorn que va permetre desenvolupar l'interès per la música en el si d'aquella família?

La recerca sobre la Balaguer del segle XVIII ha portat a la descoberta d'una intensa activitat musical a la ciutat a l'entorn de les diferents esglésies i monestirs. Els llibres de comptabilitat d'aquestes institucions ens han donat la pista per descobrir la presència de mestres de capella a l'església del Miracle i al santuari del sant Crist, i també organistes, músics i cors de cantors que actuaven en les diferents celebracions del calendari eclesiàstic o bé en les cerimònies de les confraries de la ciutat.

La presència residual de partitures antigues manuscrites en pergamins i conservades en els diferents arxius ens permet entrellucar la dimensió del panorama musical a la ciutat des de temps molts remots. Els antics cantorals eren deslligats i els seus fulls venuts al mercat, molts cops als notaris que els convertien en cobertes dels seus protocols.

Fragment d'un cantoral del segle XV, procedent de l'Arxiu de les Clarisses del Sant Crist de Balaguer.

Malauradament les diferents guerres han suposat la destrucció de molta d'aquesta documentació, de manera que la informació ens arriba molt esbiaixada. Queda clar, però, que Joan Baptista Pla (pare) rebé instrucció musical a la Balaguer del segle XVIII, possiblement a l'entorn d'alguna de les capelles de la ciutat, una influència que va transmetre als seus fills, els nostres notables Germans Pla.

LA CAPELLA DE MÚSICA

Els principals focus de producció musical durant el segle XVII i XVIII foren l'església, la cort, les cases de la noblesa i els teatres. Està clar que en la Balaguer del segle XVIII, més enllà de l'excepció d'una família benestant com els Pla, fou entorn de l'església que girava el panorama musical. Vinculada a aquesta cal posicionar la institució de la capella de música.

La vida musical religiosa corria a càrrec de la capella de música, nom que deriva de la designació de la part d'església consagrada especialment a la veneració d'un sant amb el seu altar propi, o també a una església de reduïdes dimensions. Més tard amb la paraula "capella" es va designar l'espai de l'església on es col·locava el cor, el grup de cantors i, més tard també, els instrumentistes. Durant el segle XVIII per capella de música s'entenia tot el conjunt de músics (tant cantors com instrumentistes) adscrits al servei de la catedral, col·legiata o cort.

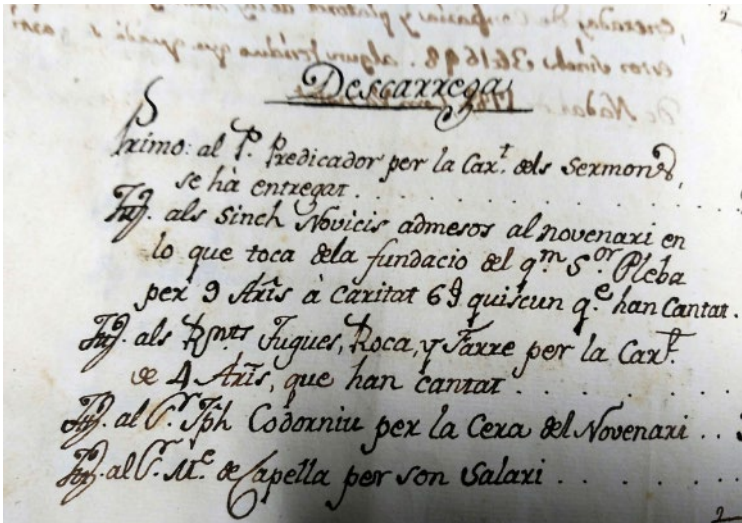

Alba, casulla i estola de casa Carrové de Santalinya.
Segle XVIII. Museu de la Noguera.

El principal responsable i que, conseqüentment, gaudia del sou més alt, era el mestre de capella. Entre les seves obligacions figuraven els treballs de cuidar i instruir els nens cantors i compondre la música per al culte, a més de dirigir el cor.

En el Llibre de comptes de la Confraria de les Ànimes de l'església del Miracle apareixen diferents registres vinculats a l'activitat musical d'aquesta església. Des de l'any 1783, quan s'inicia aquest Llibre de comptes, hi apareixen escrites referències al mestre de capella i als músics, i expressions com "per les misses que han cantat epístoles i evangelis", "músics forasters", "músics de Balaguer", "el Pare Organista de Sant Francesc" i noms com ara "Anton Picoy, musiche; Gaspar Folch, músic que toca la viola i canta" o els "cantors Martí i Moretg".

Tot això ens porta a la constatació que a la ciutat de Balaguer s'hi desenvolupava una rica vida musical amb la corresponent estructuració a l'entorn de la capella de música, pròpia del segle XVIII.

Fragment del Llibre de la Confraria de les Ànimes de l'església del Miracle on hi consta el pagament d'un salari al mestre de capella. Segle XVIII. Arxiu Parroquial de Balaguer.

